Przyrodnicze podstawy opracowania optymalnej koncepcji zagospodarowania obszaru doliny dolnej Wisły na odcinku od dolnego stanowiska poniżej zapory we Włocławku do ujścia do morza

Termin: 1998-01-01 - 1998-12-31

Kierownik: Jan Marek Matuszkiewicz

Wykonawcy: Mirosław Błaszkiewicz, Bożena Degórska, Piotr Gierszewski, Halina Kaczmarek, Jarosław Kordowski, Anna Kozłowska, Joanna Plit, Ewa Roo-Zielińska, Jerzy Solon

Instytucja zamawiająca: Hydroprojekt Warszawa, Okręgowa Dyrekcja Gospodarki Wodnej w Warszawie

Charakterystyka projektu

Projekt stanowił część przyrodniczą „Koncepcji zagospodarowania dolnej Wisły". Uczestniczyło w nim 40 specjalistów, w tym 10 obecnych i 3 byłych (Z. Babiński, M. Banach, R. Glazik) pracowników IGiPZ PAN.

Celem "Charakterystyki przyrodniczej" było:

1 - zebranie wiarygodnych, jednolitych i możliwie pełnych materiałów mogących stanowić podstawę oceny aktualnego stanu środowiska przyrodniczego ze względu na:

- ochronę przyrody,
- warunkowanie inwestycji hydrotechnicznych w dolinie,
- warunkowanie planowania przestrzennego;

2 - dokonanie całościowej charakterystyki przyrodniczego systemu doliny dolnej Wisły, ze szczególnym uwypukleniem tych elementów lub terenów, które zagrożone są degradacją, z zapisem wyników w systemie bazy danych GIS;
3 - przeprowadzenie analizy prawnych uwarunkowań gospodarowania zasobami przyrody w dolinie, przy uwzględnieniu przede wszystkim:

- ustawy o ochronie i kształtowaniu środowiska, ustawy o planowaniu przestrzennym, z przepisami dotyczącymi ocen oddziaływania na środowisko,
- ustawy o ochronie przyrody i rozporządzeń Ministra Ochrony Środowiska o ochronie gatunkowej roślin i zwierząt, rozporządzeń powołujących rezerwaty przyrody i inne obszary chronione,
- polityki ekologicznej państwa,
- uwarunkowań płynących z innych aktów normatywnych, jak przepisy Unii Europejskiej oraz inne umowy międzynarodowe ratyfikowane przez Polskę;

4 - określenie przyrodniczych konsekwencji przyjęcia różnych wariantów zagospodarowania doliny dolnej Wisły, przy rozpatrzeniu sformułowanych do tej pory różnorodnych poglądów na temat zagrożeń płynących dla układu przyrodniczego ze strony inwestycji hydrotechnicznych.

W zakresie prognoz opracowanie miało na celu:
- przedstawienie przewidywanego stanu układu przyrodniczego w dolinie Wisły na analizowanym odcinku w przypadku zrealizowania zagospodarowania Wisły według wariantów "W1", „W2", "W3A" i "W3B";
- porównanie stanu przewidywanego ze stanem aktualnym;
- waloryzację stanu prognozowanego, ze szczególnym uwzględnieniem zmian w zasobach świata żywego;
- wskazanie elementów planowanych inwestycji, najbardziej niebezpiecznych dla całego układu przyrodniczego i jego składników;

- zgłoszenie postulatów modyfikacji założeń technicznych celem złagodzenia negatywnych skutków dla przyrody.

Zakres przestrzenny opracowania obejmuje odcinek doliny Wisły od zapory we Włocławku (km 675) do ujścia (km 942). Szerokość rozpatrywanego odcinka doliny obejmuje całość aktualnego tarasu zalewowego i częściowo przylegające do doliny fragmenty wysoczyzn i starszych tarasów pradoliny.

Pod względem merytorycznym opracowanie obejmuje prognozę i waloryzację stanu warunków abiotycznych i biotycznych, a konkretnie:
- analizę hydrologiczną rzeki, ze szczególnym uwzględnieniem:

(a) procesów akumulacyjnych i erozyjnych formujących dno rzeki;
(b) procesów akumulacyjnych i erozyjnych formujących brzegi;

- analizę układu przyrody ożywionej, ze szczególnym uwzględnieniem:

(a) roślinności i flory;
(b) fauny ryb;
(c) fauny ssaków;
(d) fauny ptaków;

- analizę zmian w środowisku przyrodniczym pod kątem form ochrony przyrody.

Opracowanie zawierało następujące części
I. *Charakterystyka poszczególnych elementów środowiska przyrodniczego*

I.1.3.1.A – *Morfologia i budowa geologiczna dna doliny dolnej Wisły* - M. Błaszkiewicz, J. Kordowski (Zakład Geomorfologii i Hydrologii Niżu IGiPZ PAN)
I.1.3.1.B - *Morfodynamika koryta i transport rumowiska* – Z. Babiński (Zakład Geomorfologii i Hydrologii Niżu IGiPZ PAN)
I.1.3.1.C - *Charakterystyka hydrochemiczna* P. Gierszewski (Zakład Geomorfologii i Hydrologii Niżu IGiPZ PAN)
I.1.3.1.D - *Dynamika brzegów dolnej Wisły* - M. Banach, H. Grobelska (Zakład Geomorfologii i Hydrologii Niżu IGiPZ PAN)
I.1.3.1.E - *Wybrane zjawiska hydrologiczne dolnej Wisły* – R. Glazik (Zakład Geomorfologii i Hydrologii Niżu IGiPZ PAN)
I.1.3.2.A - *Charakterystyka zróżnicowania typologiczno-przestrzennego roślinności rzeczywistej oraz rozpoznanie specyficznych siedlisk i ekosystemów (wraz z mapą numeryczną 1:50 000)* - J.M. Matuszkiewicz, A. Kozłowska, J. Plit, E. Roo-Zielińska, J. Solon, P. Werner (Zakład Geoekologii IGiPZ PAN)
I.1.3.2.B - *Charakterystyka flory badanego odcinka doliny* - L. Rutkowski, T. Załuski, I. Paszek, M. & M. Fedorowicz (Uniwersytet im. M. Kopernika w Toruniu)
I.1.3.2.C – *Charakterystyka ichtiofauny* - T. Backiel, W. Wiśniewolski, I. Borzęcka, P. Buras, J. Szlakowski, M. Woźniewski (Zakład Rybactwa Rzecznego w Żabieńcu k/Piaseczna, Instytut Rybactwa Śródlądowego)
I.1.3.2.D – *Charakterystyka fauny w zakresie wybranych grup ssaków* - J. Goszczeński (Muzeum i Instytut Zoologii PAN w Warszawie) i J. Romanowski (Instytut Ekologii PAN w Dziekanowie Leśnym)
I.1.3.2.E - *Charakterystyka awifauny* - P. Chylarecki, W. Nowicki, W. Bagiński, T. Brauze, Z. Cenian, W. Półtorak, P. Zieliński (Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków)
I.1.3.2.F - *Uwarunkowania wynikające z potrzeb ochrony przyrody (z mapą numeryczną w skali 1:50 000)* - A.J. Matuszkiewicz, I. Głowacka, W. Jakubowski (Instytut Gospodarki Przestrzennej i Komunalnej w Warszawie)
I.1.3.2.G - *Ewidencja obiektów przyrodniczych zabytkowych* - A.J. Matuszkiewicz, I. Głowacka, W. Jakubowski (Instytut Gospodarki Przestrzennej i Komunalnej w Warszawie)
I.1.3.2.H - *Analiza wpływu urbanizacji i uprzemysłowienia na środowisko* – B. Degórska (Zakład Geografii Osadnictwa IGiPZ PAN)

II.1. *Prognoza zmian w środowisku pod wpływem wariantowych rozwiązań hydrotechnicznych (Wariant „W2")* – J.M. Matuszkiewicz, Z. Babiński, T. Backiel, P. Chylarecki, P. Gierszewski, J. Goszczyński, J. Romanowski, E. Roo-Zielińska, W. Wiśniewolski.
II.2. *Prognoza zmian w środowisku pod wpływem wariantowych rozwiązań hydrotechnicznych (Warianty W1, W3a i W3b)* - J.M. Matuszkiewicz, J. Solon, Z. Babiński, T. Backiel, P. Chylarecki, E. Gacka-Grzesikiewicz, P. Gierszewski, J. Goszczyński, W. Nowicki, J. Romanowski, E. Roo-Zielińska, J. Tomaszkiewicz, W. Wiśniewolski.

Wynikiem realizacji projektu jest ponadto:

- "Kompleksowa mapa numeryczna roślinności doliny Wisły na odcinku Włocławek - ujście do morza". Autorzy: J.M. Matuszkiewicz, A. Kozłowska, J. Plit, E. Roo-Zielińska, J. Solon, P. Werner. Treść mapy obejmuje: potencjalną roślinność naturalną, roślinność rzeczywistą, odkształcenie roślinności. Pod względem przestrzennym mapa obejmuje dolinę Wisły w szerokim rozumieniu, tj. pas o szerokości ok. 3-20 km. Wykonana na podstawie mapy topograficznej

1:50 000 z wykorzystaniem zdjęć lotniczych. Liczba podstawowych poligonów: 2905. Kartowanie terenowe: 1998 r. Mapa niepublikowana w dyspozycji J.M. Matuszkiewicza (IGiPZ PAN).